XLV.

2. HYSTRIX.

ARGUMENTUM.

Hystricis prædicatur figura, arma, pugna, calliditas, et industria in certamina, quæ tanta est, ut inde homines exempla sumserint.

Audieram, memorande, tuas, Stymphale, volucres
Spicula vulnifico quondam sparsisse volatu.
Nec mihi credibilis ferratæ fabula pinnæ
Visa diu. Datur ecce fides, et cognitus hystrix
Herculeas affirmat aves. Os longius illi

Acceperam, o *Stymphale celebrande, tuas aves olim emisisse tela letifera volando: neque fabula alarum ferrearum visa* est *mihi diu probabilis: en fides* huic *adhibetur, et Hystrix notus* mihi, *probat* esse tales *volucres Herculeas. Illi* Hystrici

Vat. pr. non habet hoc carmen. Med. quart. inscribit *de Histrice ave. De Histrice* Moret. pr. Lov. *de Istrice* Med. pr. *De Hystrice* Exc. Lucens. pr. *Bucusta* vet. Cod. Daniel. *De Histrice, quem dicimus porcum spinosum* ed. Parm. in Var. LL. e marg. Parm. inscriptio deerat. de Hystrice vid. Plin. lib. VIII. c. 38. Frischlin. in Callimach. p. 26. Pantin. in Apostolium p. 319.

1 *Tymphale* duo Med.—2 *tandem sparsisse* Rott.—3 *Non incredibilis* Vat. sec. *Hæc mihi terribilis* Moret. pr. *crudelis* Var. LL. ed. Antv. m. pr. *ferratæ fab. pennæ* Buslid. *furatæ fabula pinnæ* Lov. *spicula* pro *fabula* Pal. *pinnæ* inc. Heins. Exc. Lucens. pr. *pennæ* Vat. tert. et quart. Oisel. Florent. tres Med. Petav. sec. Ambr. tert. Cod. Epigr. Ambr. Var. LL. ed. Antv. m. sec.—4 *dies* Florent. *dics q* Buslid. *Histris* Buslid. *Hister* Pal. duo Med.—5 *oves* pro *aves* Florent. *longius illis* Buslid.—6 *Assimilat* Med. sec. inc.

NOTÆ

Hystrix] Hystrix, quem porcum spineum vocant, est animal spinis contextum, ex genere Herinaceorum. Hinc Isidorus: 'Hystrix, animal ex Africa Herinacei simile, vocatur a spinarum stridore, quas tergo laxatas emittit, ut canes insequentes vulneret.' Vel dicitur ὕσθριξ ab ὗς, *sus*, et θρὶξ, *pilus*.

1 *Stymphale*] Stymphalus est nomen urbis, montis, paludis, ubi erant aves illæ fatales, alis suis Solem obscurantes, quas domuit Hercules. De his alibi.

2 *Vulnifico volatu*] Aves Stymphalides in alis gerebant velut quædam spicula, quibus volando vulnerabant, id quod accidit Argonautis.

Assimulat porcum: mentitæ cornua setæ
Summa fronte rigent: oculis rubet igneus ardor:
Parva sub hirsuto catuli vestigia dorso.
Hanc tamen exiguam miro natura tueri
Præsidio dignata feram. Stat corpore toto
Sylva minax; jaculisque rigens in prælia crescit
Picturata seges, quorum cute fixa tenaci
Altera subtraxit, alternantesque colorum
Tincta vices, spatiis internigrantibus, exit
In solidæ speciem pinnæ, tenuataque furtim

rostrum oblongius repræsentat suem: cornua falsæ setæ rigescunt in *alta fronte: vigor flammeus ardet* in *oculis* ejus: *sub dorso* ejusdem *hispido, exigui pedes* sicut *canis* parvi. *Attamen Natura dignata* est *munire munimento admirabili hanc parvam bestiam.* Spicula *minantia* instar *sylvæ attolluntur* in *toto* ejus *corpore; et seges diversa horrens telis effertur ad certamina, quorum* telorum *radix profunda affixa* in *pelle firma inhærescit, et mutans alternas vicissitudines colorum, intervallis subnigris emergit in morem spiculi solidi, et sensim minuens* sese ac *poliens, extendit*

Heins. Put. Petav. pr. Bonon. *Assimulat* Vat. tert. et quart. Pal. Florent. duo Med. Moret. pr. Ambr. tert. Buslid. Exc. Lucens. pr. Var. LL. e marg. Parm. *portum* Pal. *minutæ cornua* Pal. duo Med. *felis* Vat. sec. m. sec.—7 *summe fronte* Lov. *oculos* Pal. Petav. sec. *oculos rubor igneus ardet* duo Med. ed. Parm.—9 *muro* Buslid.—10 *natura* pro *dignata* Vat. sec. *damnata* Buslid. —11 *jaculisque rugens* Lov. *ingens* Exc. Lucens. pr. *rigens* inc. Heins. Petav. pr. Bonon. Ald. Var. LL. e marg. Parm. *minax* Ambr. pr. Moret. pr.—12 *Pictatura* id. Moret. *Picturata seges dorsum, cute fixa tenaci, Ceu vallo obtexit* vel *obtexens* leg. Heins. *teneri* pro *tenaci* Pal. duo Med.—13 *Alrum subtraxit* Ambr. tert. *Alvo subtraxit* Bonon. *Alba subattraxit* Exc. Lucens. pr. *Albas ubi traxit* Ald. Var. LL. e marg. Parm. *Altera* duo Vatt. Pal. Oisel. Lov. Buslid. Oxon. sec. *Alvum* Vat. sec. *subtraxit* Florent. Med. sec. inc. Heins. Put. duo Petav. Lov. Buslid. Oxon. sec. Var. LL. ed. Antv. *subtraxi* duo Med. *substraxit* Ambr. pr. Moret. pr. *Ardua subtraxit* Cod. Epigr. Ambr. *Altera succrescit* vel *Alba subattraxit* vet. Gyr. *calori* Buslid.—14 *Cuncta neces* Rott. *Tincta* Lov. *Cincta* Vat. tert. Pal. Oisel. *Cuncta* Vat. sec. inc. Heins. *patris* pro *spatiis* Pal. *patriis* Med. quart. *internigrantibus* Ambr. tert. Buslid. Cod. Epigr. Ambr. Florent. duo Med. duo Heins. duo Petav. vet. Gyr. Put. Exc. Lucens. pr. Var. LL. e marg. Parm. *intermigrantibus* Bonon. Med. sec. Rott. *intus migrantibus* Var. LL. ed. Antv.—15 *solitæ* Buslid. *pinnæ* Lov.

NOTÆ

6 *Assimulat porcum*] Sunt qui capite lepori magis similem esse dicant.

Mentitæ setæ] Non enim seta revera est, ut porcorum, sed aliquid setis simile.

9 *Exiguam*] Exigua hæc fera est, licet Oppianus ipsi lupi magnitudinem affingat: *μέγεθος μὲν, ὁποῖα λύκοισι δαφοινοῖς, est magnitudo quidem, quanta lupis cruentis.*

12 *Picturata seges*] Spicula picta varios colores referentia, et erecta instar sylvæ et spicarum segetis, paulatim decrescunt, et desinunt in acumen.

Levis in extremum sese producit acumen.
Sed non hæc acies ritu sylvestris echini
Fixa manet: crebris propugnat jactibus ultro,
Et longe sua membra regit, tortumque per auras
Evolat excusso nativum missile tergo.
Interdum fugiens, Parthorum more, sequentem
Vulnerat: interdum, positis velut ordine castris,
Terrificum densa mucronem verberat unda,
Et consanguineis hastilibus asperat armos.
Militat omne feræ corpus, vibrataque rauco
Terga fragore sonant. Stimulis accensa tubarum

se in finem acuminatum. At vero hic ordo spiculorum *non remanet affixus* in *morem echini agrestis:* Hystrix *dimicat sponte*, procul *conjectis* telis *frequentibus*, *et defendit procul suum corpus*, *et spiculum naturale contortum* ex ejus *tergo concusso*, *emittitur per aërem. Aliquando* Hystrix *effugiens*, *instar Parthorum*, *sauciat persequentem: aliquando*, *velut serie* quadam *castris dispositis*, *ferit multitudine magna* suorum spiculorum *gladios* venatorum, *et acuit humeros* suos *spiculis cognatis. Corpus totum bestiæ pugnat*, *et dorsum* ejus *impulsum resonat cum rauco fremitu.*

Ald. *solæ primæ* Ambr. tert. *pennæ* vet. Gyr. Petav. sec. Cod. Epigr. Ambr. *spinæ* Buslid. *pugnæ* Vat. tert. Florent. Med. sec. *pumæ* Med. quart.—16 *Lenis* Vat. sec. Pal. Rott. tres Med. inc. Heins. Put. duo Petav. Bonon. Ambr. pr. Lov. Moret. pr. Oxon. sec. Cod. Epigr. Ambr. *producit in amnem* Vat. tert. Florent. *τὸ acumen* deerat Rott.—17 *facies* Med. sec. *achini* duo Med. —18 *manent* Epigr. Ambr. *propulsat* Ambr. tert. *præpungit* conjecerat Heins. *ictibus* Moret. pr. Petav. sec. Cod. Epigr. Ambr. *ultra* Lov.—19 *regit* Vat. sec. *tegit* Med. quart. inc. Heins. Put. Petav. sec. Bonon. Moret. pr. duo Ambr. Exc. Lucens. pr. *tortumque* Med. sec. *totumque* Rott. Florent. duo Med. Heins. H. et inc. ejusd. Put. Petav. pr. Moret. pr. Oxon. sec.—20 *excusso* Vat. Livin. *emisso* Buslid.—21 *sequentum* Pal. duo Med.—23 *mucronum* Exc. Lucens. pr. Heinsius conjicit *densam mucronum v. undam*, vel *Terrificum densæ mucronem everberat undæ.*—24 *consanguineos* Lov. m. pr. *cum sanguineis* duo Med. vet. Gyr. Oxon. sec. *armat* pro *armos* Buslid.—25 *virgataque* Barth.—26 *simul et* pro *stimulis* Buslid. *ferarum* Buslid. Var. LL. ed. Antv.

NOTÆ

17 *Ritu sylvestris echini*] Spicula in Hystrice non remanent affixa, ut in Echino sylvestri, sed ab eo ita vibrantur, ut etiam longe sese tueatur atque protegat.

23 *Mucronem verberat*] *Verberat*, ferit, repellit terribilem *mucronem*, seu gladium venatoris: *densa unda*, ceu undanti et ingenti multitudine suorum spiculorum. Heinsius legit: *Terrifici densam mucronis verberat undam;* id est, retundit densam multitudinem gladiorum, quibus petitur.

24 *Consanguineis hastilibus*] Et spiculis, quæ sunt similia spiculis venatorum, acuit *armos*, seu humeros suos: vel *consanguineis hastilibus*, id est, spiculis secum natis in eodem sanguine.

Agmina collatis credas confligere signis.
Tantus in angusto strepitus furit. Additur armis
Calliditas, parcusque sui tumor, iraque nunquam
Prodiga telorum, caute contenta minari,
Nec nisi servandæ jactus impendere vitæ.
Error abest; certum solertia destinat ictum,
Nil spatio fallente modum: servatque tenorem
Mota cutis, doctique regit conamina nisus.
Quid labor humanus tantum ratione sagaci
Proficit? eripiunt trucibus Gortynia capris

Putes catervas incitatas clangore tubarum decertare vexillis commissis. Tantum murmur excitatur in parvo! Astutia adjungitur his *telis, et furor parcens sibi, et ira nunquam profundens* male *spicula, satis habens sapienter minitari, et non insumere jactus* telorum, *nisi* ad *vitam conservandam. Error removetur; industria dirigit telum certum, intervallo non decipiente modum* dirigendi: *et cutis commota observat* spatium *tenendum, et moderatur conatum jactus periti. Quid industria hominum tantum protulit solerti ingenio?* homines *auferunt capris crudelibus cornua Gorty-*

tubarum Put. Lov. Petav. sec. deerat hic versus Moret. pr.—27 *cognatis* Put. *cognatis c. consurgere* Var. LL. ed. Antv. *castris* Vat. sec. *telis* inc. Heins.—28 *angusta* ed. Parm. *strepitus ferit* Put. *fuit* Ambr. pr.—29 *parcusque* Ald. *fuit* pro *sui* Pal. duo Med. *timor* duo Vatt. Pal. Oisel. *tumor* i. e. *ira* leg. Heins. *atque ita* pro *iraque* Vat. sec.—31 *jactus* Var. LL. e marg. Parm. *tantus* Florent. *cautus* Vat. tert. *tractus* Vat. sec. Pal. Rott. Oisel. tres Med. Heins. H. et inc. ejusd. Put. duo Petav. Bonon. duo Ambr. Moret. pr. Oxon. sec. Buslid. Cod. Epigr. Ambr. ed. Parm. Var. LL. ed. Antv.—32 *Terror* Vat. pr. Pal. duo Med. duo Heins. Petav. pr. Bonon. Ambr. tert. Moret. pr. Oxon. sec. Cod. Epigr. Ambr. Var. LL. ed. Antv. *habet* Oisel. *totum* pro *certum* inc. Heins. *circum* Cod. Epigr. Ambr.—33 *fallatque tenorem* Put. *timorem* Vat. sec.—34 *Mota* Oisel. m. sec. *Muta* duo Vatt. Pal. *Mixta* Var. LL. ed. Antv. *regit* Lov. Buslid. Ald. *visus* Pal. Buslid. *nisus* duo Vatt. Med. sec. inc. Heins. Put. duo Petav. Bonon. Moret. pr. Oxon. sec. Lov. Cod. Epigr. Ambr. Ald. Var. LL. e marg. Parm.—35 *Quid* Ald. Parm. Gryph. *Quis* duo Vatt. Pat. Rott. Oisel. tres Med. inc. Heins. Put. duo Petav. Bonon. Ambr. pr. Cod. Epigr. Ambr. *humanis* Buslid. Var. LL. ed. Antv. m. pr. *ratione fugaci* Rott.—36 *Profuit* Vat. sec. *Perficit* Vat. tert. Florent. *tracibus*

NOTÆ

Asperat armos] Acuit humeros, vel potius acuit, exerit spicula seu hastilia in humeris suis.

28 *Tantus in angusto*] Tantum strepitus edit parvum istud animal in his angustiis.

33 *Servatque tenorem*] Ejus cutis mota tam certa est ad ictum dirigendum, ut non fallatur spatio, ut optime observet spatium et tempus tenendum in spiculo vibrando. Sicque hystrix symbolum est fortitudinis sapientissimæ, quæ cominus et eminus hostem prudenter petit. Aiunt Ludovicum XI. Galliarum Regem, delectatum esse effigie Hystricis coronam ferentis, cum hoc titulo, 'Cominus et eminus.'

36 *Gortynia*] Gortyn est urbs Cretæ, ubi cornua caprarum sylvestrium

Cornua: subjectis eadem lentescere cogunt
Ignibus: intendunt taurino viscere nervos:
Instruitur pinnis, ferroque armatur arundo.
Ecce brevis propriis munitur bellua telis,
Externam nec quærit opem: fert omnia secum:
Se pharetra, sese jaculo, sese utitur arcu.
Unum animal cunctas bellorum possidet artes.
Quod si omnis nostræ paulatim industria vitæ
Fluxit ab exemplis, quicquid procul appetit hostem
Hinc reor inventum: morem hinc traxisse Cydonas
Bellandi, Parthosque retro didicisse ferire,
Prima sagittiferæ pecudis documenta secutos.

nia: cogunt eadem molliri flammis suppositis: contendunt in his *funes* ex *nervis taurorum: sagitta adornatur pinnis, et præfigitur ferro. En bestia parva tegitur spiculis suis, neque requirit auxilium adventitium: portat omnia secum: utitur sese* ut *pharetra, sese* ut *telo, sese* ut *arcu. Una bestia habet dexteritatem omnem militiæ. Quod si omnis solertia vitæ nostræ paulatim deducta est ab exemplis, quicquid longe ferit hostem, hinc puto deductum* esse: *hinc puto Cydonas arripuisse consuetudinem pugnandi, et Parthos accepisse artem percutiendi pone, imitantes peritiam primam bestiæ sagittiferæ.*

Vat. tert. *Cortinia* Lov. Buslid. *Cortynia* Oxon. sec. *Gortinia* Var. LL. e marg. Parm. *campis* Vat. sec. Buslid. *captis* duo Med. Exc. Lucens. pr. Var. LL. ed. Antv. *raptis* Florent.—38 *intendet* Rott. *incendunt* Med. sec. *intendos* Ambr. tert. *taurino* Exc. Lucens. pr. *taurinos* duo Vatt. Pal. Rott. Oisel. *taurino viscere* Var. LL. e marg. Parm. *taurinos mittere* Oxon. sec. *viscere* Exc. Lucens. pr. Ald. *vincere* inc. Heins. m. sec. *mittere* duo Vatt. Pal. Rott. Oisel. Florent. duo Med. inc. Heins. Put. duo Petav. Bonon. duo Ambr. ed. Parm. *intendere* Cod. Epigr. Ambr.—39 *pennis* Petav. sec. Ambr. tert. Buslid. *pugnis* Pal. duo Med. *pinnis* Vat. tert. *pennis* pro *ferroque* Med. sec. inc. Heins.—40 *bellua* inc. Heins. Petav. pr. *bestia* duo Vatt. Pal. Rott. Oisel.—41 Deest hic versus Lov. *sunt* pro *fert* Florent. *tecum* Pal. Med. pr.—42 *seque utitur* Buslid.—43 *Unde aliis* pro *Unum animal* Buslid. *continet* pro *possidet* Lov. *arces* Petav. pr.—44 *industria veste* Med. sec.—45 *Finxit* pro *Fluxit* Vat. sec. *Flexit* Lov. *ab extremis* Pal. Med. pr. *quidquid petit* Pal. duo Med.—46 *Ciconas* Oxon. sec. Lov. Buslid. *Cyconas* duo Vatt. Pal. Florent. tres Med. duo Heins. Put. duo Petav. Bonon. Moret. pr. Cod. Epigr. Ambr. Exc. Lucens. pr. Var. LL. ed. Antv.—47 *ferine* pro *ferire* Vat. sec.—48 *pecudis* vel *volucris* Oisel.

NOTÆ

igne mollita, et lentiora facta, curvantur in arcus, et his applicantur funes ex nervis taurorum.

40 *Propriis munitur bellua telis*] Unde Hystrix symbolum est viri fortis, suo animo, suo consilio sese tutantis, et sic quovis tempore arma propria ad se defendendum habentis. 'Fert omnia secum.'

46 *Cydonas*] Populos Cretæ, jaculis sagittisque celeberrimos. De Parthis alio in loco.